

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

СУПРУН ДАР'Я МИКОЛАЇВНА

УДК 343.915+343.971+159.922.763

**ПСИХОЛОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ МОТИВАЦІЇ ЗБЕРЕЖЕННЯ ЗДОРОВ'Я У
КЕРІВНИКІВ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

Спеціальність: 19.00.06 – юридична психологія

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня

кандидата психологічних наук

ХАРКІВ – 2011

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Академії управління МВС, м. Київ.

Науковий керівник: доктор психологічних наук, професор
Барко Вадим Іванович,
Національна академія внутрішніх справ, професор кафедри
загальної та соціальної психології
Навчально-наукового інституту підготовки кадрів
громадської безпеки та психологічної служби

Офіційні опоненти: доктор психологічних наук, професор
Кузнєцов Марат Амірович,
Харківський національний педагогічний університет
ім. Г.С. Сковороди, професор кафедри практичної психології

кандидат психологічних наук, доцент
Жданова Ірина Вячеславівна, Харківський національний
університет внутрішніх справ, професор кафедри загальної
та практичної психології навчально-наукового інституту
права та масових комунікацій

Захист відбудеться „4” липня 2011 року о 10.00 годині на
засіданні спеціалізованої вченої ради К.64.700.04 в Харківському національному
університеті внутрішніх справ за адресою: 61080, м. Харків-80, проспект 50-річчя
СРСР, 27

Із дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Харківського
національного університету внутрішніх справ за адресою: 61080, м. Харків-80,
проспект 50-річчя СРСР, 27

Автореферат розіслано „2” червня 2011 року.

Вчений секретар

спеціалізованої вченої ради

П.В.Макаренко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Курс на побудову демократичної правової держави, який взяла Україна, вимагає від органів внутрішніх справ підвищення ефективності оперативно-службової діяльності по боротьбі зі злочинністю, охороні громадського порядку та забезпеченню безпеки громадян. Ефективність цієї діяльності залежить від кадрового складу, в тому числі і керівного, від стану їх здоров'я. В умовах зміни системи соціальних та духовних цінностей, економічної кризи в країні завдання підтримання і зміцнення здоров'я керівників міліції видається вельми актуальним.

Особливого значення набуває проблема розвитку мотивації збереження здоров'я керівників ОВС, які не лише виконують важливі і складні управлінські функції, а й водночас є прикладом і взірцем для підлеглих. Саме керівник бере безпосередню участь у формуванні мотивації збереження як власного здоров'я, так і своїх підлеглих, в умовах чітко регламентованих законом.

Різноманітні аспекти збереження здоров'я вивчались такими дослідниками, як М.М.Амосов, А. В. Алексеев, І.В.Вейнгольд-Рибкіна, І.В. Жданова, Г.С. Костюк, Є.П.Ільїн, А.Маслоу, Ю. Б. Гарнавський, Х.Хекхаузен ін. До науковців, які розробляли питання збереження здоров'я співробітників в особливих умовах діяльності ОВС належать В.І.Барко, О.В.Землянська, Ю.Б.Ірхін, Ю.Л. Майдіков, В.С.Мєдведев, Є.М.Потапчук, В.М.Синьов, О.В.Тімченко, О.В. Шаповалов, С.І.Яковенко та ін.

Аналіз результатів наукових досліджень стосовно збереження здоров'я особистості керівника ОВС засвідчує значущість означеної проблеми. Проте, незважаючи на її актуальність, для органів внутрішніх справ вона не була предметом спеціального вивчення. Опрацювання науково-методичних та практичних джерел та нормативно-правової бази, присвячених запровадженню ідей здорового способу життя керівника ОВС в діяльності конкретного колективу правоохоронців у більшості випадків засвідчує їхню декларативність, що трактує, на наш погляд, формальне ставлення до сутності самої ідеї здорового способу життя у суспільстві загалом.

Більшістю науковців розвиток мотивації збереження здоров'я визначається як процес застосування зусиль для сприяння його поліпшенню і благополуччю взагалі та відображається у ефективній політиці, розробці доцільних програм, наданні відповідних послуг, що слугуватиме базисом покращення стану здоров'я, уможливить посилення контролю над ним.

Отже, недостатність науково-теоретичних досліджень, аргументованих методичних розробок та вимоги сьогодення обумовили актуальність теми дослідження “Психологічні умови розвитку мотивації збереження здоров’я у керівників органів внутрішніх справ.”

Зв’язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана у межах галузевого дослідження і є складовою виконання наказу МВС України від 28.07.2004 р. № 842 “Про подальший розвиток служби психологічного забезпечення оперативно-службової діяльності органів внутрішніх справ України”; наказу МВС України від 07.04.2008 р. № 161 “Про затвердження Програми психопрофілактичної роботи з особовим складом органів та підрозділів внутрішніх справ України 2008–2012 рр.”, інших нормативно-правових актів з проблематики дослідження.

Тема дисертації відповідає “Пріоритетним напрямкам наукових і дисертаційних досліджень МВС України”, що потребують першочергової розробки і впровадження у практичну діяльність органів внутрішніх справ України.

Робота за темою дослідження виконувалась відповідно до планів науково-дослідних робіт Академії управління МВС, Національної академії внутрішніх справ, з реалізації “Комплексної програми профілактики правопорушень на 2007-2010 роки”, схваленої постановою Кабінету Міністрів України від 20 грудня 2006 р. № 1767, а також плану НДР кафедри роботи з персоналом, юридичної психології, педагогіки та політології Академії управління МВС.

Тема дисертаційної роботи затверджена на засіданні Вченої ради Академії управління МВС (протокол № 7 від 3 лютого 2010 р.) та узгоджена в Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні НАПН України (протокол № 6 від 28.09.2010).

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні, визначенні психологічних умов і розробці та апробації тренінгової програми розвитку мотивації збереження здоров’я у керівників органів внутрішніх справ України.

Відповідно до мети дослідження поставлені наступні **завдання**:

1. З’ясувати стан проблеми розвитку мотивації збереження здоров’я у керівників органів внутрішніх справ в психологічній теорії та практиці діяльності ОВС.
2. Визначити сутність мотивації збереження здоров’я керівників ОВС.
3. Розробити критерії оцінки рівня сформованості мотивації збереження здоров’я у керівників ОВС.
4. Визначити психологічні умови ефективного розвитку у керівників органів внутрішніх справ мотивації збереження здоров’я.

5. Розробити програму розвитку мотивації збереження здоров'я у керівників органів внутрішніх справ та визначити її ефективність.

Об'єкт дослідження – мотиваційна сфера особистості.

Предмет дослідження – психологічні умови та засоби розвитку мотивації збереження здоров'я у керівників органів внутрішніх справ.

Методи дослідження. Для розв'язання поставлених завдань застосовувався комплекс взаємодоповнюючих методів:

- *теоретичні методи:* (аналіз, синтез, порівняння, узагальнення) використовувались з метою з'ясувати стан проблеми розвитку мотивації збереження здоров'я у керівників органів внутрішніх справ в психологічній теорії та практиці діяльності ОВС та визначення сутності і структури мотивації збереження здоров'я керівників ОВС;

- *емпіричні* (пряме та опосередковане спостереження, стандартизоване анкетне опитування, напівстандартизовані індивідуальні бесіди), психодіагностичні методики – “Рівень суб'єктивного контролю” (РСК, Дж. Роттер), “Індивідуально-типологічний опитувальник” (ІТО, Л.М.Собчик), “Ставлення до здоров'я” (Р.А.Березовська), “Ціннісні орієнтації” (М. Рокіч), “Визначення спрямованості особистості” (Б. Басс), «Визначення рівня самоактуалізації» (РОІ, Е.Шострем) уможливили визначення критеріїв та чинників збереження здоров'я, дозволили здійснити практичну апробацію та визначити психологічну ефективність розробленої програми розвитку мотивації збереження здоров'я у керівників органів внутрішніх справ;

- *методи математичної статистики* були застосовані для опрацювання результатів досліджень, установлення кількісних залежностей між показниками, що досліджувалися, забезпечення якісного аналізу і перевірки емпіричних даних (t-критерій Ст'юдента, ф-критерій кутового перетворення Фішера).

Методологічною основою дослідження є: основні підходи до вивчення природи мотивів (А.Маслоу, Ф.Герцберг, Є.П.Ільїн, Х.Хекхаузен), закономірності формування мотиваційної сфери особистості (Г.І.Костюк, А.К.Маркова, С.Л.Рубінштейн), особливості формування мотивації в ОВС (В.Г.Андросюк, М.І.Ануфрієв, О.М.Бандурка, С.П.Бочарова, В.Л.Васильєв, О.В.Землянська, Л.І.Казміренко, П.В.Макаренко, В.С.Медведєв, О.М.Столяренко, О.В.Тімченко, С.І.Яковенко), психологічна теорія єдності психіки і діяльності, положення про опосередкування зовнішніх дій внутрішнім умовам розвитку (Л.С.Виготський, О.М.Леонтєв, С.Л.Рубінштейн та ін.); принцип системного підходу в психології: системно-структурний підхід до особистості (Б.Г.Ананьєв, П.К.Анохін, М.І.Дьяченко, Л.О.Кандибович, В.С.Мерлін, З.Д.Шадріков та ін.); концепція ортогональної моделі особистості (Л.М.Собчик); гуманістичний

теоретичний підхід до ідеї саморозвитку і самоактуалізації особистості (Дж.Бюдженал, А.Маслоу); організаційні принципи групової роботи в умовах тренінгу (І.В.Вачков, Ю.М.Ємельянов, А.Б.Коваленко, В.О.Лефтеров, Л.І.Мороз).

Емпіричне дослідження проводилося протягом 2008–2010 рр. серед керівників середньої ланки МРВ УМВС України, які проходили навчання в Інституті післядипломної освіти Академії управління МВС. До дослідної роботи був залучений 131 слухач віком від 27 до 30 років. Розвиток досліджуваної мотивації здійснювався у два етапи: на першому було проведено психодіагностичне обстеження вибірки керівників, спрямоване на визначення сформованості мотивації збереження здоров'я, на другому – досліджено психологічну ефективність системи розвитку такої мотивації.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає в тому, що:

вперше:

- проведено комплексне дослідження та визначено психологічні умови розвитку мотивації збереження здоров'я керівного особового складу ОВС;

- обґрунтовано, розроблено та апробовано програму розвитку мотивації збереження здоров'я у керівників органів внутрішніх справ.

- визначено, обґрунтовано та апробовано критерії сформованості та оцінки рівня мотивації збереження здоров'я керівника ОВС.

удосконалено:

- наукові уявлення про сутність та структуру мотивації збереження здоров'я стосовно керівників ОВС;

- алгоритм проведення психологічної діагностики мотивації збереження здоров'я керівників ОВС;

набули подальшого розвитку:

- теоретичні підходи до психодіагностики особистості керівника ОВС, а також до визначення оптимальних форм, методів і засобів психокорекційної роботи з ним;

- наукові підходи до удосконалення змісту ефективної психокорекції та формування мотивації збереження здоров'я керівника ОВС на основі ідей гуманістичної психології.

Практичне значення одержаних результатів дисертації полягає у:

- розробці практичних рекомендацій керівникам ОВС щодо збереження всіх складових здоров'я;

- розробці та впровадженні в практику роботи психологів кадрових підрозділів МВС психокорекційної тренінгової програми “Розвиток мотивації збереження здоров’я у керівників ОВС”.

Результати дослідження впроваджені у практику роботи Центру практичної психології управління кадрового забезпечення УМВС України в Полтавській області (акт про впровадження результатів дисертаційного дослідження від 10.11.2010 р.), у практику роботи Центру практичної психології управління кадрового забезпечення УМВС України в Івано-Франківській області (акт про впровадження результатів дисертаційного дослідження від 17.01.2011 р.), у навчально-виховний процес та роботу психологічного інформаційно-консультативного центру навчально-наукового інституту підготовки кадрів громадської безпеки та психологічної служби Національної академії внутрішніх справ (акт про впровадження результатів дисертаційного дослідження від 12.11.2010 р.).

Одержані результати та програма можуть бути використані при розробці заходів, спрямованих на підвищення ефективності діяльності практичних психологів щодо діагностики і розвитку у керівників органів внутрішніх справ мотивації збереження здоров’я, у процесі підвищення кваліфікації працівників міліції психологами кадрових підрозділів МВС та викладачами психологічного циклу дисциплін вищих навчальних закладів органів внутрішніх справ при викладанні теорії і методики розвитку мотивації, а також при підготовці навчальних програм, методичних посібників і рекомендацій.

Особистий внесок здобувача полягає у здійсненні теоретичного аналізу наукової літератури, формуванні комплексу методик психологічної діагностики мотивації збереження здоров’я керівників ОВС, проведенні емпіричних досліджень та розробці психокорекційної тренінгової програми “Розвиток мотивації збереження здоров’я керівників ОВС”. У статті “Теорія та практика позааудиторної роботи з курсантами у навчальних закладах правоохоронного спрямування” особистий внесок здобувача полягає в аналізі результатів дослідження зазначеної проблеми в контексті створення оптимальних умов адаптації курсантів перших курсів до навчальної та службової діяльності; у статті “Самовиховання особистості і його значення у процесі розвитку особистості” особистий внесок здобувача полягає у доборі та аналізі літературних джерел, формуванні висновків; у статті “Особистість соціального працівника правоохоронної системи (з історії питання)” особистий внесок здобувача полягає у висвітленні проблеми дослідження особистості працівника правоохоронної системи у теоретичному і практичному аспектах; у статті “Психолого-педагогічні особливості вивчення особистості курсанта ВНЗ МВС України” особистий внесок здобувача полягає в участі у

розробці експериментального програмного забезпечення, узагальненні результатів досліджень та формуванні висновків.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати дослідження обговорювалися на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях: всеукраїнській науково-практичній конференції “Становлення особистості професіонала: перспективи й розвиток” (м. Одеса, 19 лютого 2010 р.); всеукраїнській науково-практичній конференції “Соціально-психологічне забезпечення правоохоронної діяльності: теоретичні та прикладні аспекти” (м. Харків, 19 березня 2010 р.); всеукраїнській науково-практичній конференції “Протидія злочинності неповнолітніх: досвід та сучасні проблеми” (м. Кіровоград, 22-23 квітня 2010 р.); III Всеукраїнській науково-практичній конференції “Філософські, методологічні і психологічні проблеми права” (м. Київ, 23 квітня 2010 р.); всеукраїнській науково-практичній конференції “Актуальні питання запобігання і протидії торгівлі людьми” (м. Київ, 30 квітня 2010 р.); міжвузівській науково-практичній конференції “Актуальні питання психологічного забезпечення навчально-виховного процесу у вищих навчальних закладах” (м. Київ, 21 травня 2010 р.); міжнародній науково-практичній конференції “Духовна та світська освіта: історія взаємин – сучасність – перспективи” (м. Київ, 18-19 жовтня 2010 р.); всеукраїнській науково-практичній конференції “Розвиток систем і технологій підготовки керівних кадрів для органів державної влади” (м. Київ, 27 жовтня 2010 р.); міжнародній науково-практичній інтернет-конференції “Формирование личности ребенка с особыми потребностями в условиях меняющегося мира” (Республіка Білорусь, м. Мінськ 15 січня – 15 березня 2011 р.); міжвузівській науково-методичній конференції “Інноваційні технології підготовки правоохоронців” (м. Київ, 22 квітня 2011 р.).

Дисертація обговорена на розширеному засіданні кафедри роботи з персоналом, юридичної психології, педагогіки та політології Академії управління МВС (2010 р.) та попередньо розглянута комісією спеціалізованої вченої ради К 64.700.04 Харківського національного університету внутрішніх справ (2011 р.).

Публікації за темою дисертації. Результати проведеного дослідження висвітлено в двадцяти публікаціях (з них дванадцять – одноосібних, дев'ять з яких опубліковано у фахових виданнях, затверджених ВАК України), серед них: один науково-методичний посібник, одинадцять наукових статей та вісім – у збірниках матеріалів конференцій.

Структура дисертації. Дисертація складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Рукопис містить 170 сторінок основного тексту.

Ілюстративний матеріал подано на 7 таблицях, 8 рисунках. Список використаних джерел складається з 261 найменування.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

У **вступі** подається загальна характеристика роботи: обґрунтовується актуальність теми дослідження; визначається ступінь її наукової розробленості, мета, завдання, об'єкт та предмет, дослідження; методи та методологічна основа. Розкрито наукову новизну, практичне значення одержаних результатів, наводяться відомості про емпіричну базу дослідження, апробацію та її впровадження у практику.

Розділ 1. “Сучасні психологічні підходи щодо розвитку мотивації збереження здоров'я працівників ОВС” присвячений дослідженню стану проблеми розвитку у працівників органів внутрішніх справ мотивації збереження здоров'я у психологічній теорії та практиці діяльності ОВС.

За визначенням Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ), здоров'я – це не лише відсутність хвороб і вроджених вад, а передусім повне фізичне, психічне, духовне й соціальне благополуччя людини. Більшість сучасних дослідників, які вивчають проблеми здоров'я, визначають його як складний цілісний феномен, що включає в себе в якості компонентів фізичне, психічне, соціальне і духовне здоров'я. Цілісне здоров'я людини залежить від багатьох факторів, серед яких традиційно виділяють: спосіб життя людини (визначає здоров'я на 50-55%); спадковість (15-20%); екологічні фактори (20-25%); охорону здоров'я (8-10%). Аналіз теоретичних напрацювань з теми підтверджує, що сучасна психологічна наука розглядає здоровий спосіб життя як оптимально-виважений стиль поведінки людини, спрямований на збереження та покращення здоров'я, метою якого є задоволення соціальних та біологічних потреб та прагнень особистості.

Для розробки методологічних засад нашого дослідження особливу значущість мали напрацювання вітчизняних психологів щодо визначення професійно обумовлених факторів впливу на здоров'я та спосіб життя керівників правоохоронних органів. Так, згідно результатів наукових пошуків В.І. Барка, О.В. Бойка, Ю.Б. Ірхіна, Е.С. Литвиненка, Є.М. Потапчука, М.В. Руденка, О.М. Хайруліна та ін. на сьогодні загальними професійно обумовленими факторами впливу на спосіб життя працівників правоохоронних органів є: значні психічні і фізичні навантаження; періодичні зміни ритму життя; тривалі розлуки з домівкою і родиною; статутний розклад дня; регламентований режим поведінки; необхідність підкорятися; неможливість усамітнитися; підвищена відповідальність; деякі побутові незручності;

необхідність виконувати обов'язки служби зі зброєю, що є додатковим фактором психологічної напруги.

За дослідженнями представників гуманістичної психології (А.Маслоу, Г.Олдпорт, К.Роджерс та ін.) зміст аксіологічного підходу щодо формування культури здоров'я полягає в усвідомленні цінності здоров'я і прагненні до його зміцнення та удосконалення: мотив збереження здоров'я формується тоді, коли в розпорядженні суб'єкта управління є потрібний набір цінностей, що відповідає соціально обумовленим потребам людини. Мотивація збереження здоров'я керівника ОВС – це система ціннісних орієнтацій, внутрішніх спонук до збереження, відновлення і зміцнення здоров'я, це бажання зберегти та покращити даний природою потенціал через дотримання норм здорового способу життя. Відомо, що здоров'язберігаючий механізм передбачає послідовну систему активних дій усіх учасників процесу, спрямованого на створення здорового середовища для формування таких життєвих навичок, які призводять до збереження, зміцнення і відтворення здоров'я та орієнтують на розвиток мотивації збереження здоров'я, на розвиток духовно, психічно, фізично і соціально здорової особистості.

Проведений комплексний аналіз законодавчої бази України і співставлення її з положеннями відповідних документів міжнародної спільноти свідчать про те, що загалом законодавство України відповідає основним міжнародним стратегіям політики сприяння збереженню здоров'я. Але, незважаючи на те, що чинне законодавство покликане системно забезпечити збереження всіх складових здоров'я працівників міліції України, спостерігається дещо формальне і неефективне його застосування. Тому сьогодні на перший план виходить завдання дотримання всіх законодавчих вимог та норм, забезпечення організаційного механізму виконання існуючих нормативних актів і контролю за якістю їх виконання, формування сучасної моделі запобігання захворюваності та передчасній смертності, що повинна здійснюватися на основі скоординованих заходів в системі ОВС щодо впровадження здорового способу життя та розвитку мотивації збереження здоров'я.

Отже, на даному етапі нашого дослідження теоретично окреслено зміст, формальна та логічна структура його предмета. Теоретизація предмета дала можливість не тільки визначити його сутність, а й побудувати змістову модель дослідження.

У розділі 2 “Емпіричне дослідження стану сформованості мотивації збереження здоров'я у керівників ОВС” представлена критеріальна база визначення рівня розвитку мотивації збереження здоров'я. До переліку критеріїв віднесено:

- критерій потреб і ваблень (включає показники самоактуалізації та генералізації очікувань, адекватних цілям та завданням збереження здоров'я у керівників ОВС);

- ціннісний критерій (сукупність показників ціннісних та особистісних орієнтацій, необхідних для збереження здоров'я керівників ОВС);

- особистісний критерій (система особистісних характеристик керівників, яка впливає на результативність збереження здоров'я особового складу ОВС, що визначаються показником провідних тенденцій);

- поведінковий критерій (показник, що містить сукупність умінь та навичок практичного вирішення завдань щодо збереження здоров'я керівників ОВС).

Задля дослідження сформованості мотивації збереження здоров'я за зазначеними критеріями у констатувальному дослідженні використано такі емпіричні методики:

- опитувальник САМОАЛ (Е.Шостром) та методику для вивчення генералізації очікувань "Рівень суб'єктивного контролю" (РСК) (критерій потреб і ваблень);

- опитувальники "Ціннісні орієнтації" М.Рокіча та "Визначення спрямованості особистості" Б.Басса, (ціннісний критерій);

- опитувальник ІТО (Л.М. Собчик) (особистісний критерій);

- опитувальник "Ставлення до здоров'я" (Р.А. Березовська) (поведінковий критерій).

Пропонований комплекс методик дає можливість визначити основні показники розвитку мотивації збереження фізичного, психічного, духовного та соціального здоров'я. Ці складові здоров'я тісно взаємопов'язані. Вони в сукупності визначають стан здоров'я людини. Отже, розроблена система критеріїв розвитку мотивації збереження здоров'я носить комплексний характер, що визначається цілісністю здоров'я та інтегрованим впливом всіх його складових.

Результати дослідження за критерієм потреб і ваблень показали, що обстежуваним в цілому властиві середні показники самоактуалізації та певна стереотипність, шаблонність життєвої позиції. При цьому найбільш високі показники виявлені за шкалами аутосимпатії (7,3 бали), контактності (7,0 бали), спонтанності (6,60 бали) та автономності (6,0 бали). В результаті діагностики керівників за допомогою методики САМОАЛ було виявлено, що в цілому їм властивий середній рівень самоактуалізації (71,00% опитаних), низький (14,50% опитаних) та високий (14,50% опитаних); середній показник в балах - 65,5. За допомогою опитувальника "Рівень суб'єктивного контролю" (РСК) встановлено, що опитані з високим показником суб'єктивного контролю (31,29% опитуваних) володіють емоційною стабільністю, завзятістю, рішучістю, товариськістю, високим рівнем самоконтролю та стриманістю, з низьким (68,71% опитуваних), – є емоційно нестійкими, схильними до неформальної поведінки, мають низький

рівень самоконтролю і високу особистісну напруженість. Для діагностики мотивації збереження здоров'я найбільш інформативними виявились результати за шкалою інтернальності стосовно здоров'я і хвороб (Ix). Високі показники Ix (31,29% опитуваних) свідчать про те, щодосліджувані вважають себе відповідальними за своє здоров'я. Низькі показники Ix виявлені у 68,71% опитуваних.

За показниками ціннісного критерію встановлено, що для більшості обстежуваних (55,20%), найбільш високу суб'єктивну значимість отримали наступні цінності-цілі, що ввійшли до першої трійки базових цінностей: “здоров'я”, “щасливе сімейне життя”, “впевненість в собі”. Останні місця в ієрархії термінальних цінностей зайняли цінності “краси природи і мистецтва”, “щастя інших”, “продуктивне життя”, “активна діяльність”, що, на нашу думку, свідчить про недостатньо розвинену емоційну сферу та соціальну складову здоров'я. За результатами тесту Б.Баса “Визначення спрямованості особистості” переважає спрямованість на взаємодію (у 50,86% обстежених). Менш виражені спрямованість на себе (25,42%) і на завдання (23,72%). Отже, необхідним є розвиток мотиваційної сфери керівників ОВС в напрямі спрямованості на завдання і мету діяльності, на себе і на процеси особистісного зростання.

За показниками особистісного критерію, - у 35,87% опитаних виявлено недостатнє саморозуміння, прагнення акцентуватися на труднощах і проблемах, наполегливість у відстоюванні власних інтересів, спонтанність, 28,24 % опитаних притаманна критичність, егоцентризм і схильність до агресивної манери самоствердження, формально-логічний синтетичний стиль мислення, суб'єктивізм, 25,19% опитаних характеризуються конфліктністю і неконформним стилем поведінки, 20,61% показали високий рівень вразливості, схильності до рефлексії, емоційності, схвильованості, що поєднується з емотивністю та мінливістю настрою. Досить високі показники за шкалами ригідності (5,9 балів), сенситивності (6,2), тривожності (5,7) та лабільності (5,7) потребують корекції задля розвитку психічної складової здоров'я.

Узагальнені показники поведінкового критерію ставлення керівників ОВС до збереження здоров'я виявились наступними: визнають позитивний вплив відмови від тютюнопаління на стан здоров'я 19,08%; від вживання алкоголю – 10,68%; регулярного виконання фізичних вправ – 20,06%; систематичних релаксаційних аутотренінгів – лише 5,34%; дотримання режиму праці і відпочинку – 8,39%; здорового харчування – 10,68%, залучення до оздоровчо-реабілітаційних заходів – 17,55%.

Отже, стан сформованості мотивації збереження здоров'я керівників ОВС знаходиться на недостатньому її рівні розвитку. Такий висновок спонукає до визначення шляхів психокорекційної роботи з розвитку зазначеної мотивації у керівників ОВС. Зазначимо, що

процес розвитку останньої відбувається в межах окреслених критеріїв. Задля подальшого дослідження на базі результатів констатувального етапу нами визначено три рівні розвитку мотивації збереження здоров'я: низький рівень (30 осіб - 22,9%) – рівень несформованої мотивації збереження здоров'я; середній рівень (69 осіб - 52,7%) – рівень становлення мотивації збереження здоров'я; високий рівень (32 особи - 24,4%) – рівень розвинутої мотивації збереження здоров'я – збереження.

Формувальний етап дослідження проводився нами у 2009 – 2010 роках. У ньому взяли участь 131 слухач Академії управління МВС: із них 72 учасники склали контрольну групу (КГ) і 59 – експериментальну групу (ЕГ). При визначенні складу ЕГ ми керувалися психодіагностичними показниками, які були виявлені на етапі констатувального дослідження. До ЕГ увійшли керівники, які продемонстрували низькі (30 осіб) і задовільні (29 осіб) показники мотивації збереження здоров'я. ЕГ впродовж тренінгового навчання брала участь у всіх процедурах циклу формуючих психологічних впливів, а КГ (до якої потрапили 32 особи з рівнем розвинутої мотивації збереження здоров'я та 40 – з середнім рівнем) виступала як орієнтир, у порівнянні з яким оцінювались розвиваючий та формувальний ефекти.

У третьому розділі **“Розвиток мотивації збереження здоров'я керівників ОВС”** надано характеристику методики розвитку мотивації збереження здоров'я. Розкриваються теоретико-психологічні і організаційно-методичні засади авторської психокорекційної тренінгової програми **“Розвиток мотивації збереження здоров'я керівників ОВС”**. В якості методології її проведення був обраний гуманістичний теоретичний підхід (А.Маслоу, К.Роджерс). Даний підхід ґрунтується на безумовному прийнятті і розумінні особистісних проблем правоохоронців з боку психолога (тренера), недирективній формі спілкування і впливі на особистість, що уможливорює зняття блоків і бар'єрів, які перешкоджають найбільш повному розкриттю особистісного потенціалу керівника ОВС. Ми використовували низку спеціальних методів та прийомів групової роботи, спрямованих на активізацію інтелектуального потенціалу особистості, відкрите вираження емоцій, формування нових переконань, цінностей, відповідних поведінкових вмінь і навичок, зокрема: психодраму, “мозковий штурм” (брейнстормінг), групову дискусію, моделювання проблемних ситуацій (метод кейсів), психомалюнок, аутотренінг та ін..

У розділі представлені програма та регламентація тренінгу **“Розвиток мотивації збереження здоров'я керівників ОВС”**, який являє собою технологію взаємодії, в результаті якої людина пізнає себе, розширюються її уявлення про свої можливості, розкривається творчий потенціал, провідні життєві цінності, з'являється впевненість у власній позиції, бажання

покращити здоров'я, зміцнити духовні і фізичні сили. Зазначений розвиток відбувався за наступних психологічних умов (рис.1):

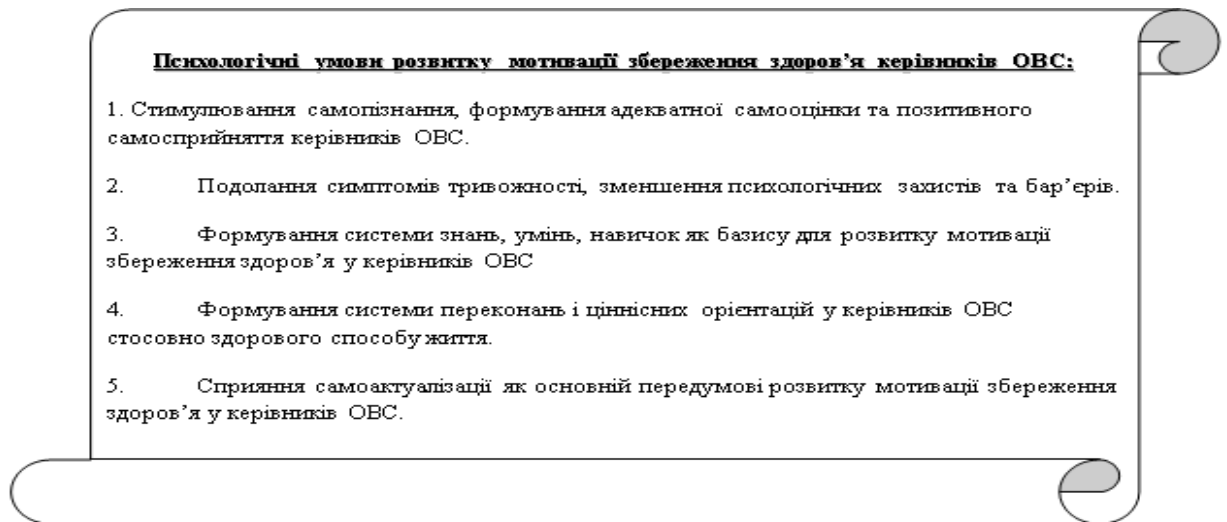

Рис. 1. Психологічні умови розвитку мотивації збереження здоров'я керівників ОВС

Програма тренінгових занять “Розвиток мотивації збереження здоров'я керівників ОВС” дозволила в експериментальній групі суттєво змінити на краще показники розвитку мотивації збереження здоров'я, зокрема:

- за критерієм потреб і ваблень засвідчено розвиток мотивація збереження здоров'я: показники самоактуалізації за тестом САМОАЛ засвідчили, що зріс показник загальної самоактуалізації (з 65,50 до 82,30 бали), показники виявлені за шкалами аутосимпатії (з 7,30 до 7,78 бали), потреба в пізнанні (7,55 до проведення тренінгу і 8,50 після), автономність (6,00 і 7,30 відповідно), саморозуміння (7,00 і 8,70) (в усіх випадках відмінності суттєві при $p \leq 0,05$) (рис. 2).

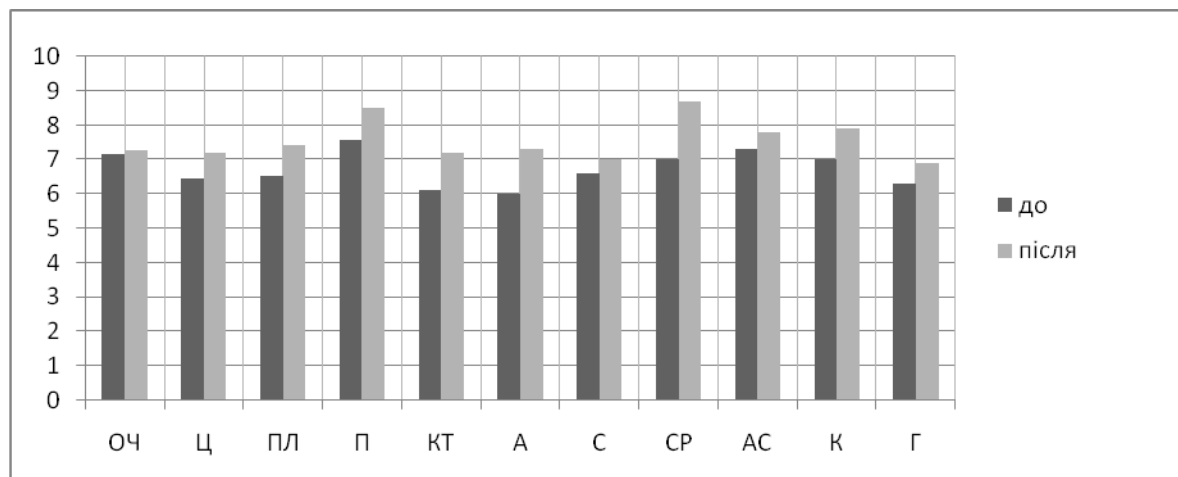

Рис. 2. Динаміка результатів розвитку самоактуалізації у працівників ОВС

Рівень суб'єктивного контролю в експериментальній групі підвищився за такими шкалами, як інтернальність в галузі невдач (з 4 до 6) та інтернальність стосовно здоров'я і хвороб (з 5 до 8), зросла також загальна інтернальність (з 4 до 6). Отже, збільшилась кількість працівників, які вважають себе відповідальними за своє здоров'я (рис. 3). Суттєво зросла кількість опитаних з високим показником суб'єктивного контролю (з 31,29% до 52,54%), що свідчить про розвиток емоційної стабільності, рішучості, високого рівня самоконтролю.

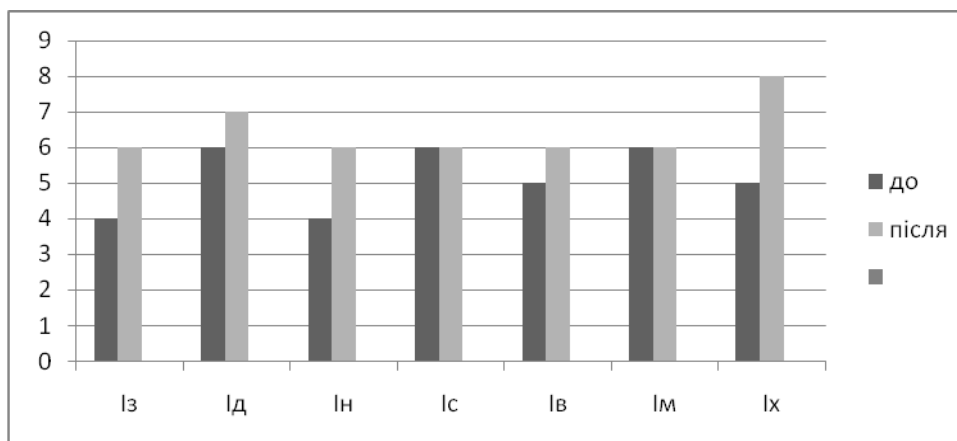

Рис. 3. Середні значення показників генералізації очікувань в ЕГ до і після проведення тренінгу

- ціннісний критерій: з 55,20 до 66,10 % зросла кількість респондентів ЕГ, які до найбільш значимих віднесли наступні термінальні цінності індивідуальної самореалізації: здоров'я, впевненість в собі, краса природи і мистецтва, продуктивне життя, активна діяльність. Встановлено посилення індивідуально значущої спрямованості ціннісних орієнтацій, що є показником підвищення рівня мотиваційної готовності особистості до змін, усвідомлення власної ролі в організації життєдіяльності.

Аналіз за показниками методики Б.Баса "Визначення спрямованості особистості" засвідчив значний розвиток мотивації збереження здоров'я, що відобразилось у збільшенні кількості опитаних в експериментальній групі з типом спрямованості на завдання (з 23,72% до 32,20%), на себе (з 25,42% до 37,28%) та у зменшенні кількості опитаних з типом спрямованості на взаємодію і спілкування (з 50,86% до 30,52%) (відмінності суттєві при $p \leq 0,05$).

- особистісний критерій: відповідно до шкал опитувальника ІТО індекси агресивності знизились з 6,1 до 4,5 балів. Також спостерігається суттєве зниження діагностично важливих показників ригідності з 5,9 до 4,7 балів. Позитивні зміни також помічено за показником спонтанності (6,3 і 6,0 балів). Беззаперечним є те, що в ЕГ також знизилися високі показники за шкалами сенситивності (з 6,2 до 5,0), тривожності (з 5,7 до 4,4) та лабільності (з 5,7 до 4,9) (відмінності суттєві при $p \leq 0,05$), котрі потребували корекції.

- поведінковий критерій: за опитувальником “Ставлення до здоров’я” (Автор Р.А. Березовська) визнання впливу відмови від тютюнопаління на стан здоров’я зросло з 19,08% до 37,28%; відмови від вживання алкоголю – з 10,68% до 30,52%; регулярного виконання фізичних вправ – з 20,06% до 49,15%; регулярного проведення релаксаційних аутотренінгів – з 5,34% до 40,67%; дотримання режиму та раціоналізації праці і відпочинку – з 8,39% до 20,33%; дотримання здорового харчування – з 10,68% до 23,72%; залучення до оздоровчо-реабілітаційних заходів – з 17,55% до 32,20% тощо (відмінності суттєві при $p \leq 0,05$).

Отримані результати переконливо свідчать про те, що психотренінгова програма сприяє психологічній корекції та формуванню уявлення про себе як про здорову особистість, стимулюванню дотримання здорового способу життя та розвитку мотивації збереження всіх складових здоров’я. Це підтверджується зростанням прагнення керівників ОВС до саморозвитку, самовдосконалення, самоактуалізації та усвідомлення власного вибору, зосередженості на меті, подолання труднощів, розвитку емоційної стійкості, формування належної самооцінки, позитивного самосприйняття та ціннісних орієнтацій, об’єктивування актуальних потреб з метою визначення життєвих планів щодо збереження здоров’я. Отже, запропонована програма сприяла розвитку в учасників мотивації збереження здоров’я та уявлення про себе як про здорову особистість та стимулювала до дотримання здорового способу життя.

ВИСНОВКИ

1. На основі аналізу та узагальнення науково-теоретичних джерел з проблеми дослідження визначено основні концептуальні підходи до вивчення мотивації збереження і зміцнення здоров’я у працівників органів внутрішніх справ. З огляду на соціальну значимість і складність професійної діяльності встановлено, що особливого значення набула проблематика розвитку відповідної мотивації у керівників ОВС. Представлені в науково-теоретичній та методичній літературі дані засвідчують певну фрагментарність щодо вивчення розвитку мотивації збереження здоров’я у працівників ОВС, в тому числі і їх керівного складу. Світовий і вітчизняний досвід вивчення проблеми свідчить про те, що мотивація збереження здоров’я, основні підходи до вивчення впливу психологічних, правових і соціальних факторів на стан здоров’я та на ставлення до нього керівників ОВС досліджені недостатньо.

2. У результаті системного аналізу означеної проблеми розкрито сутність і структуру мотивації збереження здоров’я керівників ОВС. Установлено, що мотив збереження здоров’я формується, якщо у розпорядженні керівника ОВС є необхідний набір цінностей, що відповідає соціально обумовленим потребам людини. Отже, мотивація збереження здоров’я керівника

ОВС – це система ціннісних орієнтацій, внутрішніх спонук до збереження, відновлення і зміцнення здоров'я, це бажання зберегти та покращити даний природою потенціал через дотримання норм здорового способу життя, який сучасна психологічна наука розглядає як оптимально-виважений стиль поведінки людини, спрямований на збереження та покращення здоров'я, метою якого є задоволення психологічних, соціальних та біологічних потреб і прагнень особистості.

3. На основі емпіричного дослідження з'ясовано, що мотивація збереження здоров'я керівників міліції тісно пов'язана із такими особистісними характеристиками, як адекватна самооцінка, позитивне самовизначення, самосвідомість, самоаналіз, соціальні цінності, спрямованість на справу, креативність, соціальна адаптованість, саморегуляція. На цій основі розроблено критеріальну базу, яка уможливорює діагностику стану сформованості досліджуваної мотивації. До критеріїв оцінки рівня мотивації збереження здоров'я керівників ОВС доцільно віднести: критерій потреб і ваблень (показники самоактуалізації та генералізації очікувань), ціннісний критерій (показники ціннісних та особистісних орієнтацій), особистісний критерій (показники провідних тенденцій) та поведінковий критерій (показник, що містить сукупність умінь та навичок практичного вирішення завдань щодо збереження здоров'я керівників ОВС).

З метою дослідження стану сформованості мотивації збереження здоров'я у керівників ОВС та визначення його рівня у означеної категорії працівників за розробленими критеріями нами був вдосконалений алгоритм проведення психологічної діагностики зазначеної мотивації.

Результати дослідження засвідчують, що у частини керівників ОВС (22,9% обстежених) практично відсутня мотивація збереження здоров'я: вони не вважають за необхідне вести здоровий спосіб життя, не цікавляться правильним режимом харчування і відпочинку, байдуже ставляться до збереження власного здоров'я, не виявляють інтересу до збереження здоров'я підлеглих, не вважають за доцільне відмовлятися від шкідливих для здоров'я звичок тощо. Незначній частині (24,4%) керівників властивий високий рівень розвитку мотивації збереження здоров'я, яка виявляється у протилежних розглянутій групі мотиваційних тенденціях: бажанні дотримуватись загальноприйнятих норм здорового способу життя, інтересі до збереження здоров'я, правильного харчування і відпочинку, негативному ставленні до шкідливих звичок тощо. Установлено, що несформованість мотивації (або ж низький її рівень) і негативне (байдуже) ставлення особистості (керівника) до свого здоров'я мають стійкий і системний характер, що негативно впливає на їх працездатність та професійну діяльність.

4. Стан сформованості мотивації збереження здоров'я керівників ОВС знаходиться на недостатньому її рівні розвитку. Такий висновок спонукав до визначення шляхів психокорекційної роботи з розвитку зазначеної мотивації у керівників ОВС: було розроблено тренінгову програму "Розвиток мотивації збереження здоров'я керівників ОВС", яка побудована з урахуванням особливостей професійної діяльності керівного складу ОВС та особливостей їх ставлення до збереження свого здоров'я.

Запропонована програма спрямована на розвиток мотивації збереження здоров'я у керівного складу ОВС: розширює їх уявлення про свої можливості, що спонукає до розкриття творчого потенціалу особистості; зникають (або ж зменшуються) симптоми тривожності; формується система переконань і ціннісних орієнтацій; з'являється впевненість у власній позиції, бажання покращити своє здоров'я, зміцнити духовні і фізичні сили.

У цілому доведено ефективність апробованої програми тренінгових занять, що сприяє формуванню уявлення про себе як про здорову особистість, стимулюванню до дотримання здорового способу життя та розвитку мотивації збереження всіх складових здоров'я. Це підтверджується зростанням прагнення керівників ОВС до саморозвитку, самовдосконалення, самоактуалізації та усвідомлення власного вибору, зосередженості на меті, подолання труднощів, розвитку емоційної стійкості, формування належної самооцінки, позитивного самосприйняття та ціннісних орієнтацій, об'єктуванню актуальних потреб з метою визначення життєвих планів щодо збереження здоров'я.

5. Означений розвиток відбувався за наступних психологічних умов, які дотримувалися (реалізувалися) протягом дослідження: стимулювання самопізнання, формування адекватної самооцінки та позитивного самосприйняття керівників ОВС; подолання психологічних захистів та бар'єрів, зменшення симптомів тривожності; формування системи знань, умінь, навичок як базису для розвитку мотивації збереження здоров'я у керівників ОВС; формування системи переконань і ціннісних орієнтацій у керівників ОВС стосовно здорового способу життя; сприяння самоактуалізації як основній передумові розвитку мотивації збереження здоров'я у керівників ОВС.

Водночас проведене нами дослідження не вичерпує усі аспекти проблеми, що вивчалася. Зокрема подальшої розробки вимагають питання вивчення психологічних механізмів підтримання умінь і навичок здорового способу життя впродовж усієї професійної кар'єри керівників ОВС, а також розробці психологічних методів навчання і виховання відповідної мотивації у власних підлеглих.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Супрун Д. М. Теорія та практика позааудиторної роботи з курсантами у навчальних закладах правоохоронного спрямування / Д. М. Супрун, М. О. Супрун // Юридична психологія та педагогіка. – 2008. – №2. – С. 54–64. **(особистий внесок здобувача – аналіз результатів дослідження зазначеної проблеми в контексті створення оптимальних умов адаптації курсантів перших курсів до навчальної та службової діяльності).**

2. Супрун Д. М. Самовиховання особистості і його значення у процесі розвитку особистості / Д. М. Супрун, М. О. Супрун // Нові технології навчання. – 2009. – № 56. – С. 48–54. **(особистий внесок здобувача – добір та аналіз літературних джерел, формування висновків, участь у написанні та оформленні статті).**

3. Супрун Д. М. Особистість соціального працівника правоохоронної системи (з історії питання) / Д. М. Супрун, М. О. Супрун // Вісник Академії управління МВС. – 2009. – № 1. – С. 70–79. **(особистий внесок здобувача – добір та аналіз літературних джерел, формування висновків, участь у написанні та оформленні статті).**

4. Супрун Д. М. Психолого-педагогічні особливості вивчення особистості курсанта ВНЗ МВС України / Д. М. Супрун, Є. В. Задніпрянець // Юридична психологія та педагогіка. – 2010. – № 1. – С. 87–93. **(особистий внесок здобувача – участь у розробці експериментального програмного забезпечення, узагальнення досліджень та формування висновків, участь у написанні та оформленні статті).**

5. Супрун Д. М. Ставлення до здоров'я як один із найбільш вагомих психологічних факторів становлення особистості / Д. М. Супрун // Юридична психологія та педагогіка. – 2010. – № 2 – С. 92–98.

6. Супрун Д. М. До питання нормативно-правового забезпечення збереження здоров'я працівників ОВС/ Д. М. Супрун // Вісник Академії управління МВС. – 2010. – № 3. – С. 188–195.

7. Супрун Д. М. Валеологічні засади шефської роботи ВНЗ МВС України як одна із умов формування психологічних основ надійності майбутніх психологів / Д. М. Супрун // Освіта осіб з особливими потребами : шляхи розбудови. – 2010. – № 1. – С. С. 268–273.

8. Супрун Д. М. Інтелектуальний компонент становлення особистості правоохоронця (валеологічна складова) / Д. М. Супрун // Практична психологія та соціальна робота. – 2010. – № 10. – С. 45–52.

9. Супрун Д. М. Формування у керівників органів внутрішніх справ мотивації збереження здоров'я / Д. М. Супрун // Вісник Академії управління МВС. – 2010. – № 4. – С. 257–263.

10. Супрун Д. М. Когнітивна, емоційна та поведінкова складова у детермінації поняття “ставлення до здоров’я” / Д. М. Супрун // Наук. часопис нац. пед. у-ту ім. М. П. Драгоманова. – 2010. – № 19. – С. 315–319.

11. Супрун Д. М. Розвиток мотивації збереження здоров’я у працівників органів внутрішніх справ / Д. М. Супрун // Юридична психологія та педагогіка. – 2011. – № 1. – С. 220–229.

12. Супрун Д. М. Валеологічні засади самовиховання працівників ОВС / Д. М. Супрун : матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф. [“Становлення особистості професіонала: перспективи й розвиток”], (Одеса, 19 лютого 2010 р.) / МВС України, Одеський держ. ун-т внутрішніх справ. – Одеса : Одеський держ. ун-т внутрішніх справ, 2010. – С. 348–350.

13. Супрун Д. М. Психолого-валеологічні засади профілактики правопорушень неповнолітніх з особливостями розвитку / Д. М. Супрун : матеріали II Всеукр. Наук.-практ. конф. [“Соціально-психологічне забезпечення правоохоронної діяльності: теоретичні та прикладні аспекти”], (Харків, 19 березня 2010 р.) / МВС України, Харківський нац. ун-т внутрішніх справ. – Харків : Харківський нац. ун-т внутрішніх справ, 2010. – С. 155 – 159.

14. Супрун Д. М. Особистість психолога правоохоронної сфери як одна з умов протидії злочинності неповнолітніх / Д. М. Супрун : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. [“Протидія злочинності неповнолітніх: досвід та сучасні проблеми”], (Кіровоград, 22–23 квітня 2010 р.) / МВС України, Кіровоградський юридичний ін-т ХНУВС. – Кіровоград : Кіровоградський юридичний ін-т ХНУВС, 2010. – С. 161 – 163.

15. Супрун Д. М. Психологічні аспекти формування у керівників ОВС мотивації збереження здоров’я / Д. М. Супрун, В. І. Барко : матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф. [“Філософські, методологічні і психологічні проблеми права”], (Київ, 23 квітня 2010 р.) / МВС України, Київський нац. ун-т внутрішніх справ. – К. : Київський нац. ун-т внутрішніх справ, 2010. – С. 10–11.*(особистий внесок здобувача – участь у розробці експериментального програмного забезпечення, узагальнення досліджень та формування висновків, участь у написанні та оформленні матеріалів).*

16. Супрун Д. М. Мотивація професійної діяльності працівників оперативних підрозділів ОВС / Д. М. Супрун : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. [“Актуальні питання запобігання і протидії торгівлі людьми”], (Київ, 30 квітня 2010 р.) / МВС України, Академія управління МВС. – К. : Академія управління МВС, 2010. – С. 204 – 206.

17. Супрун Д. М. Поняття здоров’я і збереження здоров’я курсантів ВНЗ МВС України / Д. М. Супрун, В. І. Барко : матеріали міжвуз. наук.-практ. конф. [“Актуальні питання

психологічного забезпечення навчально-виховного процесу у вищих навчальних закладах”], (Київ, 21 травня 2010 р.) / МВС України, Київський нац. ун-т внутрішніх справ. – К. : Київський нац. ун-т внутрішніх справ, 2010. – С. 24 – 27. (**особистий внесок здобувача – добір та аналіз літературних джерел, формування висновків, участь у написанні та оформленні матеріалів**).

18. Супрун Д. М. К вопросу разработки учебно-методической документации на курсах повышения квалификации работников ОВД: цели и содержание / Д. Н. Супрун, В. И. Барко : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. [“Розвиток систем і технологій підготовки керівних кадрів для органів державної влади”], (Київ, 27 жовт. 2010 р.) / МВС України, Нац. академія внутрішніх справ. – К. : Нац. академія внутрішніх справ, 2010. – С. 108 – 109. (**особистий внесок здобувача – добір та аналіз літературних джерел, формування висновків, участь у написанні та оформленні матеріалів**).

19. Супрун Д. М. Из опыта взаимодействия будущих психологов правоохранительных органов и студентов-дефектологов / Д. Н. Супрун, М.О. Супрун: матеріали міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. [“Формирование личности ребенка с особыми потребностями в условияхменяющегося мира”], (Республіка Білорусь, м. Мінськ 15 січня – 15 березня 2011 р.). (**особистий внесок здобувача – участь у розробці експериментального програмного забезпечення, узагальнення досліджень та формування висновків, участь у написанні та оформленні матеріалів**).

20. Супрун Д. М. Effective Police Management & Leadership: Motivation for achieving the goals (Ефективне управління та лідерство керівників правоохоронних органів: мотивація щодо досягнення цілей) / Супрун. Д. М. : Посібник для працівників правоохоронних органів / – Біла Церква, 2011.– 94 с.

АНОТАЦІЯ

Супрун Д.М. Психологічні умови розвитку мотивації збереження здоров'я у керівників органів внутрішніх справ. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата психологічних наук за спеціальністю 19.00.06 – юридична психологія. – Харківський національний університет внутрішніх справ. Харків, 2011.

Дисертацію присвячено дослідженню питань розвитку мотивації збереження здоров'я керівників органів внутрішніх справ.

З'ясовано стан проблеми розвитку мотивації збереження здоров'я у керівників органів внутрішніх справ в психологічній теорії та практиці діяльності ОВС. Визначено сутність і структуру мотивації збереження здоров'я керівників ОВС.

Особлива увага приділяється пошуку та розробці критеріїв мотивації збереження здоров'я керівників ОВС, оптимального комплексу методів здійснення психологічної діагностики керівників органів внутрішніх справ, що обумовлює визначення рівня розвитку мотивації збереження здоров'я, розробці програми розвитку у керівників органів внутрішніх справ мотивації збереження здоров'я та визначенню психологічної ефективності розробленої програми вдосконалення діяльності керівників органів внутрішніх справ щодо розвитку мотивації збереження здоров'я.

Ключові слова: мотивація збереження здоров'я, керівники органів внутрішніх справ, критеріальна база, психологічна діагностика, тренінгова програма.

АННОТАЦІЯ

Супрун Д.Н. Психологические условия развития мотивации сохранения здоровья у руководителей органов внутренних дел.– Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата психологических наук по специальности 19.00.06 - юридическая психология. – Харьковский национальный университет внутренних дел. Харьков, 2011.

Диссертационное исследование посвящено изучению вопросов развития мотивации сохранения здоровья у руководителей органов внутренних дел.

Рассмотрено здоровый образ жизни как оптимально-взвешенный стиль поведения человека, направленный на сохранение и улучшение здоровья, целью которого является удовлетворение социальных и биологических потребностей и стремлений личности. Изучено состояние проблемы развития мотивации сохранения здоровья у руководителей органов внутренних дел в психологической теории и практике деятельности ОВД.

Определена сущность и структура мотивации сохранения здоровья руководителей ОВД. Обосновано, что мотивационная структура человека (мотивация, потребность, мотивы) имеет определенную стабильность, однако она может изменяться сознательно в процессе воспитания

человека, его обучения. Процесс познания природы мотивации здорового образа жизни должен начинаться с понимания его сущности самой личностью, постепенно становиться все более осозанным, заполнять собой значительную часть общей культуры и духовности, иметь место во всех сферах жизни личности руководителя ОВД.

Осуществлена психологическая диагностика индивидуально-психологических особенностей руководителей органов внутренних дел, обуславливающих мотивацию сохранения здоровья.

Особое внимание уделено поиску и разработке критериев мотивации сохранения здоровья, оптимального комплекса методов осуществления психологической диагностики, что обуславливает определение уровня развития мотивации сохранения здоровья, разработке программы развития у руководителей органов внутренних дел мотивации сохранения здоровья и определению психологической эффективности разработанной программы совершенствования деятельности руководителей органов внутренних дел относительно развития мотивации сохранения здоровья.

Подтверждена тесная связь здорового образа жизни руководителей милиции с такими личностными характеристиками, как адекватная самооценка, самосознание, самоанализ, социальные ценности, направленность на дело, креативность, ответственность, социальная адаптированность, саморегуляция. С целью определения уровня развития мотивации сохранения здоровья разработана критериальная база, направленная на определение качественных изменений в развитии определенных сторон и проявлений психической деятельности сотрудников ОВД, которой обеспечивается их жизненное самоопределение, ценности и система ценностных ориентаций, направленность и осознанность потребностей, мотивов и интересов, субъективность поведения, способность к ответственным, самостоятельным действиям и к адекватному реагированию в различных жизненных ситуациях.

Определено, что эффективность развития у руководителей органов внутренних дел мотивации сохранения здоровья подчиненных повысится, если его профессиональная деятельность будет построена на: основе соблюдения принципов гуманистического личностноориентированного подхода к человеку; комплексном учете психологических аспектов взаимодействия; ориентации на соблюдение здорового образа жизни.

Ключевые слова: мотивация сохранения здоровья, руководители органов внутренних дел, критериальная база, психологическая диагностика, тренинговая программа.

ANNOTATION

Suprun D.M. The Psychological conditions of the development of the health saving motivation of the leaders of organs of internal affairs. - Manuscript.

The dissertation for obtaining of scientific degree of candidate of psychological sciences after specialty 19.00.06 – legal psychology. – Kharkiv National University of Internal Affairs, Kharkiv, 2011.

Dissertation is devoted to researching of the questions of the development of health saving motivation of the leadership personnel of the organs of internal affairs.

The state of problem of the development of the health saving motivation for the leaders of the organs of internal affairs in a psychological theory and practice of the activity of the OIA is found out.

Certainly essence and structure of the health saving motivation of the internal affairs leaders is dedicated.

Particular attention is paid to finding and developing criteria of health saving motivation of of the leaders of the organs of internal affairs, to the optimal combination of methods of psychological diagnostics of the leaders of the Interior, which stipulates determining the level of of the development of the health saving motivation, to foundation of the program of the development of the health saving motivation of the leaders of organs of internal affairs and to the determination of the psychological effectiveness of the foundational program of the improvement of the health saving activities of the leaders of the Interior in relation to development of the health saving motivation.

Keywords: health saving motivation, leaders of the organs of internal affairs, criterial base, psychological diagnostics, training program.

Підписано до друку 27.05.2011 р. Формат 60x84/16
Папір офсетний. Гарнітура Times.
Наклад 100 пр. Зам. №347
Віддруковано з оригіналів

Видавництво національного педагогічного університету
Імені М.П. Драгоманова. 01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9
Свідоцтво про реєстрацію №1101 від 29.10.2002.
(044)239-30-26